

Izdaja vsak četrtek in valja s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 82 D, pol leta 16 D, četrt leta 8 D. Izven Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upraviščvo »Slov. Gospodarjac« v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje vnaprej. — Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upraviščvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Cene inseratom po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaparte reklamacije so poštnine proste.

Cekovni račun poštnega urada Ljubljana 10.603. Telefon interurb. št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

34. številka.

MARIBOR, dne 6. avgusta 1925.

59. letnik.

O finančni, valutni in carinski politiki.

(Iz govora poslanca dr. Hohnjeca pri skupščinski razpravi o dvanajstih.)

Finančna politika se je vodila v istem pravcu in na isti način, kakor celokupna vladna politika: brez programa. Finančni minister ni parlamenta nikdar pravčasno in izčrпно obvestil o programu finančne politike, o načelih davčne politike, niti o načrtu in metodi svoje valutne politike. Njegovo geslo je: brez večjega koncepta od danes do jutri. Vso nizernost državne finančne politike ilustrira značilno dejstvo, da se državno gospodarstvo navadno ne vrši po stalno odrejenem, od parlamenta votiranem (dovoljenem) proračunu, marveč po mesečnih provizorijih. Odkar je ustava bila sprejeta, so bili odobreni samo trije redni proračuni, ves drugi čas se je gospodarilo na podlagi dvanajstin, za katere je gospod finančni minister zahteval in dobil generalno dovoljenje nujnim putem. Tako gospodarstvo je za g. finančnega ministra jako komorno, ker skoraj popolnoma onemogočuje stvarno kontrolo parlamenta. Tako finančna politika pomenja zanikanje prava, in to prvega in poglobitnega prava parlamenta, za državo pa pomenja škodo in nesrečo, ker onemogočuje uvaževanje stvarnih državnih potreb in ker otežkoča stvarno presojaz državnih dohodkov. Gospod finančni minister jo je svojčas sam obsodil kat »štetnu i ubitačno praksu«.

Kako malo realno je budgetiranje g. finančnega ministra, dokazujejo izredni in naknadni krediti, kojih je bilo

za dobo dveh let odobrenih 2 milijardi 561 milijonov dinarjev.

Po volitvah leta 1923, je finančni minister od parlamenta zahteval odobrenje naknadnih kreditov v znesku 1 milijarde 43 milijonov dinarjev, izrednih kreditov v znesku 156 milijonov dinarjev. Po volitvah leta 1925 pa odobrenje naknadnih kreditov v znesku 288 milijonov dinarjev, izrednih v znesku 1 milijarde 73 milijonov dinarjev, skupno izredni krediti 1 milijardo 299 milijonov dinarjev, naknadni krediti 1 milijardo 332 milijonov dinarjev.

Pripomniti je treba ter dobro podčrtati, da je g. finančni minister budget za leto 1924-25 v znesku 10 in pol milijarde dinarjev sam sestavil ter ga samohvalno imenoval »prvi istinski, realni i uravnotežen budget«. Njegovo realnost in uravnoteženost najbolj dokazuje faktum, da je gospod finančni minister moral od parlamenta zahtevati odobrenje izrednih in naknadnih kreditov v znesku 1 milijarde 300 milijonov dinarjev.

Za proračunsko leto 1925-26 g. finančni minister ni niti predložil pravilno izdelanega državnega proračuna. Kolikor sledi iz prejšnjih in sedanjih dvanajstin, bi ta proračun znašal preko 12 milijard dinarjev ali nad 1 milijardo zlatih dinarjev. To je za naše gospodarske razmere in za plačilno zmožnost našega prebivalstva preveliko.

Na enega prebivalca pride 75 zlatih dinarjev, v predvojni Srbiji je prišlo na enega prebivalca 30 zlatih dinarjev, v drugih državah pa pride 35-50 zlatih dinarjev. Bati se je, in izkušnja zadnjih let potrjuje to bojazen, da bo tudi ta budget končal z deficitom. Strokovnjaki so izračunali, da bodo dohodki v najboljšem slučaju znašali samo 11 milijard dinarjev, tako da bi proračunski deficit znašal 1 milijardo dinarjev. K temu je treba prišteti leteče dolgove, to je neizplačane račune iz prejšnjih let in sedanjega leta v notranjosti države, koji se cenijo na 1 in pol milijarde dinarjev.

Takšna je sedaj naša finančna situacija, slabša nego kedaj poprej. Kam takšna politika vodi, ni treba podrobneje in natančneje opisati. Kam plovemo v Sloveniji in kako daleč smo že tamkaj prišli v gospodarskem propadanju, dokazuje splošno nezadovoljstvo in vseobčna obupnost, ki se je lotila celega naroda in vseh njegovih stanov in slojev brez razlike strankarske opredeljenosti.

V letu 1924-25 je Slovenija plačala neposrednih davkov 114,2 milijona dinarjev, dočim je bilo po proračunu predpisano le 74 milijonov. Plačala je torej 40,2 milijonov dinarjev več. Štirikrat večja Srbija s Crno goro pa je plačala le 197,8 milijonov dinarjev, torej niti dvakrat toliko ne kot Slovenija.

Plačilo Slovenije je prekoračilo za 55 odstot. proračunano in zakonsko dovoljeno vsoto.

Tako se na nezakoniti način ropa premoženje v Sloveniji. Takozvanih začasnih 500 odstot. in 30 odstot. doklad na zemljiški davek, oziroma na ostale direktne davke, je plačala Slovenija za mesec januar, februar in marec 1925. leta 12,4 milijona dinarjev, Srbija pa le 9,2 milijona dinarjev. Po proračunu za leto 1924-25 odpade na Slovenijo dohodnine z vsemi dokladami vred 33 milijonov dinarjev, predpisalo pa se je na podlagi izkaza delegacije financ v Ljubljani 62,3 milijona dinarjev, torej za 90 odstot. več kot določa proračun. Ali ni to navadno izropanje Slovenije, ki mora v najkrajšem času našo domovino dovesti do gospodarske propasti. (Finančni minister dr. Stojadinovič: To nije tačno.) To je resnica, gospod finančni minister. Konstatiram, da je Slovenija plačala za 50-90 odstot. več kot je dolžna po proračunu in zakonu. (Finančni minister dr. Stojadino-

vič: Pa to nije tačno.) To je popolnoma tačno, saj ste to vi sami, oziroma vaši uradniki izračunali.

Mi smo nešetokrat dvignili svoj protestirajoči in svareči glas proti odiranju Slovenije, gospod finančni minister je pa vse te glasove s smehljajočim obrazom odbil. Mi smo stavili nujne predloge, da se davčna bremena, zlasti kar se tiče osebne dohodnine in zakona o taksah, znižajo, gospod finančni minister je nujnost brez motivacije odklonil. On hoče gospodarsko propast naše ožje domovine. (Klicji na levi: Tako je.)

Dočim daje Slovenija državi debele milijone dinarjev več, nego je po zakonu dolžna, pa

država ne daje Sloveniji niti tega, kar je po zakonu dolžna.

Za cestno mrežo v Sloveniji, ki znaša 4.190 km in za koju so stroški vzdrževanja uradno proračunani na 18,5 milijona dinarjev, a dala je proračunu za leto 1924-25 le 1,5 milijona dinarjev, dolguje še okoli 10 milijonov dinarjev, razen tega pa še za leto 1922-23 5,8 milijona dinarjev. Kako finančna uprava upošteva stališče ne samo zakonitosti, marveč i humanitarnosti (človečnosti), se vidi iz tega, da noče izplačati onih berasko malenkostnih nagrad, koje bi država morala plačevati v Sloveniji duhovnikom kot veroučiteljem, pa jih je ostala na dolgu. V Sloveniji ni dobilo 365 duhovnikov nagrade za januar, februar in marec 1924, 660 duhovnikov za januar, februar in marec 1925. Izplačila po zakonu določenih skromnih potnin pa niso bili veroučitelji deležni od 1. julija 1923, torej čeli dve leti ne. Kljub vsem zahtevam, opominom in protestom vlada ni hotela izpolniti svoje dolžnosti napram duhovščini v Sloveniji. S tem svojim postopanjem, kakor tudi s postopanjem napram uradnikom, katerim dolguje preko 200 milijonov dinarjev, proti invalidom, proti železničarjem, penzionistom itd., je vlada našo državo približala oni višini, na kateri je bila Turčija za časa sultana Abdul Hamida.

Vlada ne izpolnjuje svojih obveznosti napram državljanom,

nalaga jim pa vedno večja bremena. Mesto, da bi ukinila 500 odstot., odnosno 30 odstot. povišanje direktnih davkov, koje je po izjavi gospoda finančnega ministra bilo samo začasno, ga vzdržuje naprej, kljub temu, da je gospod finančni minister v svojem pismu finančnemu odboru izjavil, da so davčna bremena v naši državi dosegla vrhunec. Nasprotno je uvedel g. finančni minister dve novi bremeni: povečal je ceno na sol, s čimer bo hudo prizadel siromašne sloje, povečanje bo dalo še 10 milijonov dinarjev novih dohodkov, 5 dinarjev letno na

statističnike, ki so se živahno razgovarjali. Straže so poslušale in mimogredoči ljudje so stopali bliže, da bi poslušali. Pripovedovali so nam, da so prašaka pogajanja ukinjaena, in da so nam tudi Avstrijci napovedali vojno, kar nam je napravilo dvesto tisoč sovražnikov več.

Pozneje sem zvedel, da smo imeli takrat tristo tisoč, naši sovražniki pa petsto tisoč mož, in sta med sovražniki dva prejšnja francoska vojskovođe, Moreau in Bernadotte. To vsak lahko čita v knjigah, a mi tega takrat še nisimo vedeli in smo si bili v svesti zmage, ker še nisimo izgubili nobene bitke. Sicer pa se nismo zmenili za to, če so nas gledali po strani: v vojnih časih meščarji in kmetje ne pomenijo dosti. Od njih se zahteva samo denar in živila, kar vedno dajo, ker vedo, da bi jim bilo ob najmanjšem uporu odyzeto vse do zadnjega beliča.

Drugi dan po tej važni novici je bil generalni zdravniški pregled. Dvanajst sto lützenskih ranjencev, ki so se bili komaj popravili, je dobilo povetlje, naj gredo zopet k svojim oddelkom. Odsli so v stotnjah z orožjem in prtljago. Med njimi je bil tudi Zimmer, ki se je sam javil, da hoče z njimi. Spremil sem ga do onkraj vrat. Tam sva se objela globoko ginjena. Jaz sem ostal tam, ker je bila moja roka še preslaba.

V vojašnici nas je bilo še kakih pet ali šest sto, med njimi lepo število učiteljev borenja in plesa, tistih veseljakov, ki so bili nekako železni del vseh skladišč. Meni ni bilo dosti za njih znanstvo. Edina moja tolažba je bila ta, da sem mislil na Katarino in včasih tudi na svoja stara tovariša Kipfelna in Cebedeja, o katerih nisem imel nobenega poročila.

Bilo je žalostno življenje. Ljudje so nas grdo gledali. Sicer pa si niso upali nič reči, ker so vedeli, da je stale francoska armada samo štiri dnevne pohode od Lipskega, Blücher in Schwarzenberg pa mnogo dalje. Kako bi nas bila sicer lahko prijela!

Nekega večera se je raznesla novica, da smo pri Draždanih dobili veliko zmago. Ta vest je vse hudo presenetila. Meščarjov sploh ni bilo več iz hiš. Podal sem se v gostilno »pri grozdu« v Tilleyjevi ulici, da bi čital časopise. Francoske novine so ležele vse nedotaknjene na mizi. Jaz sem bil edini, ki jih je pregledal.

LISTEK.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoski spisal Erckmann-Chatrjian; preložil Al. B.

Včasih sva se ustavila, se s prekrizanimi rokami nasklonila ob tram na mostu in opazovala stare nasipe Lipskega, njegove cerkve, srednjeveška poslopja in njegov grad Pleissenburg, med tem ko je večerna zarja vse naokrog obličala z rdečo svetlobo.

A ta pogled bi naju bil gotovo navdal z žalostjo, ako bi bila vedela, da homo nekega dne, potem ko smo izgubili strašno krvavo bitko, šli preko te okolice in njenih rek pod ognjem sovražnih topov in da bodo čeli polki izginili v teh vodah, na katerih so se sedaj paste najine oči.

Nekaj drugi dan sva šla po bregu Pleisse več kot eno tro daleč. Vse naokrog je bila krajina bogato pokrita z zrelimi poljskimi sadeži, ki so jih ljudje hitro spravljali. Zdelo se je, kakor bi naju ljudje na svojih velikih vozovih niti ne videli. Ako sva jih kaj vprašala, so se delali, kakor bi naju ne umeli. Zimmer se je hotel nad njimi jeziti, a jaz sem ga zadrževal ter mu razkladal, da ljudje iščejo samo preteveze, da bi naju napadli, in da imamo sploh ukazano, naj bodemo prijazni s prebivalstvom.

»Je že dobro!« je rekel Zimmer na to. »A le počakaj, kadar se vojna raztegne v te kraje! . . . Mi smo jih obšipali z dobrotami, zdaj pa poglej, kako ravnaajo z nami!«

Kako so nam bili ljudje sovražni, pa še bolj označuje to, kar se nama je prigodilo drugi dan po preteku premirja. Tisti dan sva se po enajsti uri hotela kopati v Pleissi. Bila sva že slečena, ko je videl Zimmer po cesti prihajati kmeta in mu zaklical:

»Čujte, prijatelj! Menda tu ni nevarno?«

»O ne, brez skrbi lahko gresta noter«, je odgovoril kmetu. »Ta kraj ni nevaren.«

In Zimmer, ki je šel zaupno v vodo, se je pogreznil najmanj deset čevljev globoko! Plaval je dobro, a leva

roka mu je bila še slaba, in deroča voda ga je poglala s sabo, tako da ni imel časa, da bi se bil ujel za vrbovje, ki je melelo v vodo. Ako bi niže doli ne bila plitvina, kjer je lahko stopil na pesek, bi bil prišel med dva nasipa blata, odkoder bi ne bil prišel več ven.

Kmet se je bil med tem ustavljal na cesti, da bi videl, kaj se bo zgodilo. Mene je pograbil jeza. Hitro sem se oblačil in mu požugal s pestjo. On pa se je krohotal in naglo izginil v vasi.

Zimmer je kar trepetal od jeze. Hotel je v vas, da bi izsledil malopridneža. A to ni bilo mogoče: naj kdo najde človeka, ki je skrit med tristo do štiristo hišami. In ko bi ga bil tudi našel, saj bi mu ne bil mogel ničesar storiti.

Spominjam se še, da je Zimmer na potu nazaj proti Lipskemu govoril samo o maščevanju.

»Vsa dežela je proti nam«, je pripovedoval. »Meščarje nas grdo gledajo, ženske nam obračajo hrbet, kmetje bi nas radi utopili, krečmarji nam na upanje nočejo dati ničesar! Vsega tega je kriva naša prevelika priaznesljivost in dobrodušnost. Pokazati bi morali, da smo mi gospodje! — Dovolili smo Nemcem kralje in prince, na ime njih mest smo jim celo napravili vojvode, grofe in barone, obšipali smo jih s častmi — in za to imamo sedaj njih nehvaležnost! — A cesar je predober . . . Ako bi ne bil tak, bi danes jaz ne bil v nevarnosti, da utonem. Ze pogled na mojo uniformo bi bil prestrašil kmeta, da bi se mi ne bil zlagal.«

Tako je govoril Zimmer in še danes se natanko spominjam dogodka. Zgodilo se je 12. avgusta 1813.

Ko sva bila prišla nazaj v Lipsko, sva prebivalcem čitala z obrazov tiho veselje. Sicer se ni kazalo javno, a meščarji so postajali na cestah, ko so se srečavali, in so si podajali roko, ženske so hodile obiskat druga drugo, in celo deklam, hlapcem in najsiromašnejšim težakom je sijalo iz oči notranje zadoščenje.

Zato mi je rekel Zimmer:

»Človeku bi se skoro zdelo, da so Nemci veseli. Vsi imajo dobrovoljen obraz.«

»Seveda«, sem odgovoril, »to dela lepo vreme in popravljena žetev.«

Vreme je bilo res prav lepo. Ko pa smo prišli do vojašnice v Rožni dolini, smo videli med velikimi vrati

